

SZAKMAI BESZÁMOLÓ

A Közgyűjtemények kollégiuma által

Állományvédelem/restaurálás, állományvédelmi eszközbeszerzés témában

Állományvédelmi műhelyek tevékenységéhez szükséges szakmai anyagok és eszközök beszerzésére altémában (kódszám: 3533/ 189)

2015-ben kiírt pályázatához

A Petőfi Irodalmi Múzeum állományvédelmi műhelye tevékenységéhez szükséges szakmai anyagok beszerzésére a Közgyűjtemények Kollégiuma 026/35/15 számú döntése értelmében 2015-ben 600.000 forint támogatást kapott.

A 2015 augusztusában történt katasztrófális beázás miatt a múzeum a felhasználási jogcím részleges módosítását kérte. Az NKA Közgyűjtemények Kollégiuma hozzájárult, hogy –a méltányolható indokra való tekintettel- a támogatási összegből a múzeum 200.000 Ft értékben szárító berendezést vásároljon. Két darab „Trotec TTK 100 S” páramentesítő készüléket vásároltunk (leltári számuk: PIM 0607844 és PIM 0607845). A páramentesítő készülékek a könyvtári tömörraktárban lettek elhelyezve, ahol a beázás utáni lassú száradás miatt folyamatosan magas páratartalmat detektáltunk, ezért - a beázás megszüntetése és teljes fertőtlenítés után- párafaló készülékeket kellett kölcsönöznünk, bérelnünk. Az új beszerzés eredményeképp ezt a feladatot ösztől már önerővel tudtuk megoldani. A készülékek a raktárban az ősz folyamán folyamatosan üzemben voltak, így sikerült a páratartalmat 55% körül stabilizálni. Hosszú távon további eredmény az is, hogy a múzeum különböző épületeiben, raktáraiban rendszeresen fellépő helyi problémákat már több saját tulajdonú készülékkel tudjuk majd rendezni.

1.-2. kép A könyvtári raktárban elhelyezett páramentesítő készülékek

A szakmai anyagok beszerzésére fordítható összegből a múzeum művészeti tárának fotógyűjteménye, a kéziratár és a könyvtár rossz állapotú könyv-és folyóirat gyűjteménye számára vásároltunk tároló anyagokat.

A **savmentes könyvrendező tékák** a múzeum könyvtári raktárában történő folyamatos állományvédelmi rendezéshez szükségesek. Egyrészt a védett raktári anyag széteső köteteinek savmentes tárolóeszközbe helyezését, másrészt a teljes gyűjteményi anyag hasonlóan sérült vagy kötés nélküli anyagának rendezését szolgálják. A különböző méretű („A”, „B” és „C” raktári méretekhez) tárolóeszközök a gyűjteményi felmérés alapján lettek kiválasztva, 500 darabot terveztünk vásárolni az év során történő felhasználással. A tervezettnek megfelelően az

elnyert összegből 500 db különböző méretű savmentes könyvrendező tékát és ezen felül 62 db extra nagy méretű folyóirat-rendező tékát készítettünk. Az állományvédelmi műhelyben dolgozó önkéntesek segítségével a könyvtár gyűjteménykezelője és restaurátora folyamatosan végzi a raktári anyag rendezését, az elmúlt időszakban a tékáknak több, mint felét elhasználtuk.

3.-4. kép: A különböző méretű, savmentes papírral bélelt, füles-megkötős tékák

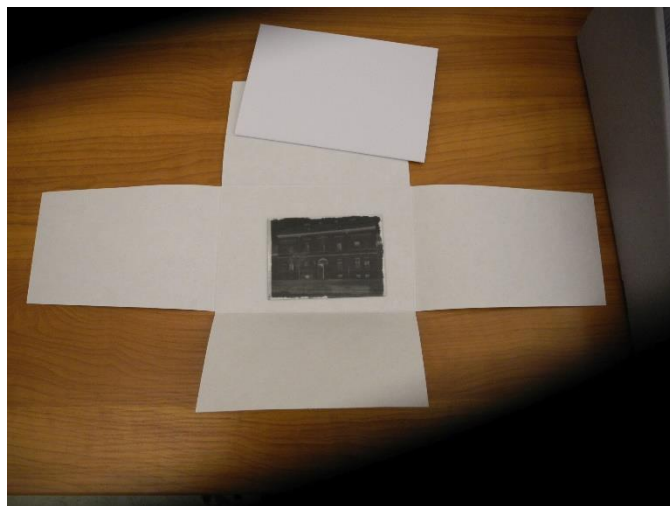
5.-6. kép: A károsodott kötetek savmentes védőtokba helyezése

7.-8. kép: Az „Érdekes Újság” sérült évfolyamai nagy méretű, savmentes védőtokban lettek elhelyezve

A különböző méretű Archivális papírok és Archivális selyempapírok, pergamenpapír lapok a Kézirattári raktár számára végzett állományvédelmi feladatok ellátásához szükségesek. Terveinknek megfelelően a vásárolt teljes mennyiséget (2x 500 db) felhasználtuk a rendezés során. Az i-Safe polipropilén tasakokat (100 db) feldolgozó munkájuk során a tár dolgozói használták a dokumentumok elválasztására, csomagolására illetve a kéziratok anyagában levő fotók, képeslapok megfelelő tárolására.

A Művészeti Tár raktárában tervezett állományvédelmi rendezéshez használtuk a pályázott különböző méretű „FILLA” fotótároló tasakokat, füles tároló tasakokat és i-Safe polipropilén tasakokat. Az eredetileg tervezetthez képest kisebb mennyiséget tudtunk vásárolni, de a legfontosabb évi állományvédelmi tervet (az üvegnegatívek teljes mennyiségének átcsomagolását) sikerült belőle megvalósítani. Az elnyert összegből speciálisan fotótárolásra kifejlesztett (Photographic Activity Test-en megfelelt) tárolóeszközöket: félig áttetsző Filla fotótároló tasakokat (1000 db), i-Safe polipropilén tasakokat(2x100db), PAD papírtasakokat (100db) és üvegnegatívek tárolásához szükséges papírdobozokat vásároltunk. A terv szerint az összes üvegnegatív átcsomagolása megtörtént, a többi fotó rendezése és átcsomagolása folyamatosan tart.

9.-10. kép Az üvegnegatívek elhelyezése a vásárolt tárolóeszközökben

Gyűjteménygondozás és feldolgozás

Gyűjteményi rend és raktári helyzet értékelése, raktárrendezéssel kapcsolatos 2015. évi feladatok teljesülése

A tárolási követelmények szempontjából megfelelőnek tartjuk azokat a raktárainkat, ahol a környezeti paraméterek nagyobb ingadozások nélkül a megfelelő tartományon belül tarthatók, a tűzvédelmi és más biztonsági előírások megoldottak. Ezekben a raktárakban a már kialakított feltételek folyamatos biztosítása a feladat. Azokban a raktárakban, ahol „vegyes anyag” (pl. szerves/szervetlen anyagú, papír alapú és fényképszeti anyag, stb.) van együtt elhelyezve problémát jelent, hogy az egyes tárgycsoportok számára más-más környezeti feltételek szükségesek. Ezért ilyen esetben a kompromisszumokkal elfogadható műtárgykörnyezet kialakítására törekszünk, megjelölve azt a tárgycsoportot, amely még megelőző műtárgyvédelemre szorul. Azokban a raktárakban, ahol egy vagy több alapvető feltétel nem teljesül, úgy ítéljük, hogy továbbra is az egész ott tárolt állományra vonatkozóan van szükség megelőző állományvédelemre.

A megfelelő műtárgykörnyezet kialakítása céljából a Petőfi Irodalmi Múzeum épületében levő raktárakban, a Kassák Múzeum raktárában, a sátoraljaújhelyi Kazinczy Múzeum és széphalmi Magyar Nyelv Múzeum raktáraiban is folyamatos a környezeti paraméterek mérésére és az adatok rögzítésére alkalmas eszközök beszerzésének és állandó karbantartásának programja. A raktárakban a hőmérsékleti és páratartalom értékeit a táruk dolgozói és a múzeum restaurátora folyamatosan figyelik és a mért adatokat összesítik, így a problémák megoldása tervezhetőbb. Arra is törekszünk, hogy a múzeum rendelkezzen olyan műtárgyvédelmi mobil eszközparkkal, amellyel egy-egy váratlan probléma átmenetileg korrigálható. Ennek érdekében 2015-ös terveink közt szerepelt a megfelelő pályázati források felhasználásával új mérőeszközök és mobil eszközök (párásító/páramentesítő) beszerzése. Mérőműszer vásárlására és kalibráltatására ez évben nem nyertünk pályázati pénzt, de önerőből három új mérőműszert sikerült vásárolni. Szintén önerőből vásárolt a múzeum egy mobil klímaberendezést és pályázati pénzből két nagy teljesítményű párafaló berendezést. A raktári megelőző állományvédelem szempontjából rendkívül fontos az újonnan (hagyatékából, vásárlásból, stb) bekerült anyagok (könyvek, iratok, tárgyak) még raktárba kerülés előtti ellenőrzése és a fertőzésveszélyes könyvtári és levéltári anyagok elkülönítése, vizsgálata is. 2015-ben pályázati pénzből sikerült a gombaspóra-mintavételhez szükséges eszközöket vásárolnunk. A penészfertőzés megállapítására a levett mintákat továbbra is a Budapest Főváros Levéltárának laboratóriumában vizsgálják be. Az aktív penészfertőzöttséget mutató anyagokat raktári elhelyezés előtt minden esetben az ÁNTSZ laboratóriumában fertőtlenítettük. 2015-ben 13 irattári doboz hagyatéki kézirat-anyagot és könyveket fertőtlenítettünk. Továbbra is nagyon nagy problémát jelent azonban, hogy helyszűke miatt a múzeumnak nincs egy állandó, előraktározás és megfigyelés/elkülönítés céljára szolgáló raktárhelyisége. Az előző évben e célra kijelölt helyiségek csak alkalmankénti elkülönítésére alkalmasak, a beérkező új anyagok ellenőrző vizsgálatát változó helyszíneken és sokszor nem megfelelő körülmények között kellett végezni a kollégáknak. Mivel a raktári penészfertőzések nagy része megelőzhető az elővizsgálatokkal, elengedhetetlenül fontos, hogy a múzeumnak legyen e célra megfelelő helyisége. Ugyan ezen okból folyamatos problémát jelent a különböző helyben végzendő fertőtlenítések megoldása. Ismét minden raktárra kiterjedő problémát jelentett a központi klímarendszer, ami – az elmúlt év jelentős javításai ellenére – sem tudta a megfelelő hőmérsékleti értékeket biztosítani. A nyári hónapokban a mért értékek – a könyvtári raktár kivételével – mindenütt tartósan magasak voltak.

A múzeum pinceszintjén elhelyezett könyvtári raktár 2015-ben több kisebb és egy igen komoly beázást szenvedett el. Januárban ismét beázott a raktár előtere. A nyár folyamán – egy hirtelen esőzés miatt – az előtér és előrendező raktár beázott és az előtérből a víz az ajtó alatt a tömöraktárba is bejutott. Ezt a vizesedést sikerült azonnal megszüntetni és megelőzési célból az ajtó alá egy küszöböt építettünk. Az

augusztusi özönvízszerű esőt azonban nem tudtuk kivédeni, a teljes raktár beázott, a tömöraktárban és a körülötte levő szerviz- folyosón is több centi magasan állt a víz. A víz feltakarítása több napot vett igénybe, a munkát több kölcsönzött ill. vásárolt szívóberendezéssel és a táruk dolgozóinak folyamatos munkájával sikerült elvégezni. Mivel a raktárban több napig extrém magas volt a páratartalom a penészfertőzés kialakulásának megelőzésére a helyiségeket Udvardy László állományvédelmi szakember fertőtlenítette. Az átnedvesedett falak miatt a raktár páratartalmát több, folyamatosan üzemelő kiegészítő párafaló berendezés használatával lehetett csak fokozatosan csökkenteni és a megfelelő szinten tartani. Ennek érdekében a múzeum önerőből egy nagy teljesítményű elszívót vásárolt és több páraelszívó berendezést bérelt. Az NKA kuratóriuma kérésünkre engedélyezte az anyagvásárlásra nyert pályázati pénz egy részének átcsoportosítását, így sikerült a korábban elnyert pályázati pénzből további két mobil párafaló berendezést vásárolni. A könyvraktár és a hozzá tartozó helyiségek környezeti paramétereinek folyamatos ellenőrzését és a kiegészítő berendezések üzemeltetését a könyvtár raktárosa végzi. A beázás után a raktár fölötti épületrész javíttatása is megtörtént. Továbbra is nagy probléma, hogy a könyvraktár (forgalomból kivont gázzal oltó) automata tűzoltó berendezésének cseréje forráshiány miatt nem történt meg. A múzeum egyedi könyvgyűjteményének védelme korszerű tűzoltó berendezés nélkül nem biztosítható megnyugtatóan, ezért a megfelelő források megtalálása és a tűzoltó berendezés korszerűsítése kiemelten fontos feladat kell legyen. Jelentős előrelépést jelentett a könyvtári raktár állományvédelmi helyzetében, hogy a 2014-2015-ös tanévben raktárosunk kiváló eredménnyel elvégezte a Nemzeti Múzeum által szervezett, „Múzeumi gyűjtemény- és raktárkezelő szakképző” tanfolyamot, ezért - raktári munkáin kívül is - minden megelőző állományvédelmi feladat ellátásában részt vesz. A könyvgyűjteményi raktárban 2015-ben is folytatódott a könyvtári állomány állapotfelmérése, a bekötött periodika és más könyv anyag rendezése valamint a bekötetlen vagy kötését vesztett, széteső periodika anyag tékázása, megfelelő új tárolóeszközök készítése. NKA pályázati pénz felhasználásával 700 db különböző méretű, savmentes állományvédelmi tékát készítettünk. Az állományfelmérés során megjelölt illetve a napi munka során elővett sérült kötetek és folyóiratok átcsomogolása folyamatosan tart. Ez évben két gimnazista önkéntes is segített ezekben a feladatokban. Hasonlóan jelentős eredmény, hogy a digitalizálás céljából elővett összes gyászjelentést (1269 db) megfelelő új, savmentes tárolóeszközökben, palliumokban helyeztük el.

A kéziratári raktárban továbbra is a hőmérséklet megfelelő szinten tartása jelentett problémát. Az elmúlt években egyre több gondot okozott a gépészet szabályozása, amivel a műtárgyvédelmi követelményeknek megfelelő hőmérséklet-és páratartalom értékeket kellett volna biztosítani. A kéziratár számára különösen nagy problémát jelent, hogy a múzeumban nincs előkészítő raktárhelyiség. A beérkező új anyagok ellenőrző vizsgálatát sokszor nem megfelelő körülmények között kellett elvégezni a kollégáknak. A különböző hagyatékokból származó kéziratok, dokumentumok sok esetben nagyon nagy tömegben érkeznek és szemrevételezéssel nem, csak alapos átvizsgálás után lehet felfedezni az esetleges fertőzöttséget. Állományvédelmi és egészségvédelmi szempontból is elengedhetetlen, hogy megfelelő előrendező-elkülönítő raktár legyen a beérkező anyagok rendezéséhez. A kéziratári raktárban a tárolóeszközök (palliumok, dobozok) állományvédelmi szempontból megfelelőek, savmentes papírból készültek. A korábbi évekből származó palliumok az ellenőrző vizsgálat (pH-mérés vizes oldatból) alapján kissé savasnak bizonyultak, de ez annyira kis mértékű, hogy nem ítéljük szükségesnek a teljes pallium- cserét az érintett állományrészekben. A raktári munka során törekszünk arra, hogy a korábban készített palliumokat folyamatosan újakra cseréljük.

A Művészeti tár grafika raktárában nincs központi klimatizálás, de a helyiség jó adottságainak köszönhetően a mért páratartalom és hőmérsékleti adatok az ott őrzött tárgyak egy részének általában megfelelőek. Problémát jelent, hogy az egyes papír alapú műtárgyak (grafikák) számára megfelelő páratartalom és hőmérséklet a fényképeszeti anyagok számára túlságosan magas, ezért a fotóanyagok továbbra is megelőző állományvédelemre szorulnak. A megfelelő megoldást a fotóanyagok elkülönített, megfelelően klimatizált raktárban történő tárolása jelentené. 2015-ben kiemelt raktári állományvédelmi feladat volt a fotóanyagok számára megfelelő tárolóeszközök vásárlása. NKA pályázaton nyert összegből sikerült speciálisan fotótárolásra kifejlesztett (Photographic Activity Test-en megfelelő) tárolóeszközöket: félig áttetsző Filla fotótároló tasakokat, i-Safe polipropilén tasakokat, PAD papírtasakokat és üvegnegatívok tárolásához szükséges papírdobozokat vásárolnunk. A üvegnegatívok

(380 db) átcsoomagolása megtörtént, a többi fotó rendezése és átcsoomagolása folyamatos. A folyamatos raktári rendezés során a tár gyűjteménykezelője 120 veszélyeztetett grafikát nagy méretű savmentes palliumba, kb.300 grafikát filterpapírok közé csomagolt át.

A Művészeti és Relikviatárának gyűjteményéhez tartozó textiltárgyak szakszerű elhelyezése komoly problémája volt a múzeumnak, a Relikviatár számára pályázati pénz felhasználásával a PIM saját költségvetéséből kiegészítve 2014-ben sikerült egy új, korszerű fiókos szekrényblokkot megvásárolni. A nagy méretű viseleti darabok és más textíliák rendezése folyamatosan tart. A relikviatári átrendezések miatt a korábban fiókokban, egymáson fektetve tárolt Jókai-díszalbumok számára 2014-ben egyedi, nagy méretű tároló dobozok készültek. Az albumok áthelyezése, fotózása és az új raktározási hely kialakítása a grafikatárban szintén folyamatos raktári feladat volt 2015-ben.

A Médiatár raktárában a legnagyobb problémát a nyári magas hőmérséklet jelenti. A hangtár raktára a múzeumi klímarendszernek nem része, a hőmérséklet és páratartalom ingadozásokat mobil berendezések használatával igyekszünk mérsékelni, de ennek ellenére tartósan magas értékeket mérünk, ami az ott tárolt hangkazetták, VHS szalagok és más hanghordozók romlását gyorsítja. A múzeum hangtári raktárában tárolt teljes anyag azért szorul továbbra is megelőző állományvédelemre, mert a raktár elhelyezkedése miatt a megfelelő tárolási körülmények jelenleg nem biztosíthatók megnyugtatóan. A Médiatárban tárolt kazetták rendezésére számára 2015-ben 115 db pormentességet és biztonságos megőrzést szolgáló zárt, méretre szabott tároló dobozt szereztünk be.

A Kassák Múzeum raktára a Művészeti tár raktárához hasonlóan vegyes gyűjteményi anyagot őriz, a raktárban tárolt anyag szintén különböző tárolási körülményeket igényelne. Központi klímaberendezés nincs, de a nyári hónapokban a magas hőmérsékletet mobil klíma berendezéssel lehet korrigálni és a múzeum rendelkezik egy kis méretű párásító készülékkel is. Hosszú távú múzeumi műtárgyvédelmi terveink között szerepel a különböző műtárgykörnyezetet igénylő tárgy együttesek szétválasztásával a raktározási feltételek további javítása.

A sátorlajújhelyi Kazinczy Múzeum vegyes gyűjteményi raktárában a Testo 174H adatrögzítő mérőkészülékkel végezték a környezeti értékek mérését. A raktár legnagyobb problémája a zsúfoltság és a vegyes tárolás, mert a különböző anyagfajták eltérő tárolási körülményeket igényelnek. A nagyobb méretű tárgyak szabadon, a kisebbek papír dobozokban fém polcrendszeren vannak tárolva. A nagyobb méretű viseleti textilek részben fektetve, részben függesztve, egy részük por elleni védőhuzatban lett elhelyezve. A múzeum rendelkezik egy fiókos fémszekrényvel, amelyben jelenleg a térképeket és más, nagyobb méretű papír dokumentumot tárolnak. A bútorok, nagyobb fém és kerámia tárgyak részben a fém polcokon, részben a földön vannak. A vegyes gyűjteményi raktár helyzetén javítana, ha sikerülne még egy helyiséget kialakítani, ahol elkülönítve lehetne tárolni a kő, kerámia és fém tárgyakat. 2015-re terveztük további állományvédelmi eszközök és fiókos tároló szekrény vásárlását, de ez sajnos forráshiány miatt nem valósult meg, a jövő év feladata marad.

A széphalmi Magyar Nyelv Múzeumának raktárában őrzött (nyelvész) hagyatékból származó teljes kéziratanyag (3-4 ezer darab) és a hagyatéki ill. nyelvészeti kötetek, (kb 3 ezer db) állományvédelmi szempontból megfelelő elhelyezésére szintén savmentes palliumokra és tároló dobozokra ill. fémpolcokra lesz szükség. 2015-ös tervünkben a mauzóleumban őrzött kötetek (kb. 150-200 db) aktív állományvédelmi kezelését (a kötetek tisztítását, portalanítását, a bőrkötéses könyvek konzerválását) jelöltük meg. A nyár folyamán sikerült elvégezni a tisztítási, konzerválási munkát és a kisebb, helyben végezhető restaurálást. A kötetek állapotfelmérése is megtörtént, a rossz megtartású kötetek, folyóiratok számára savmentes tárolóeszköz készült, a kötetek elhelyezésén alátámasztással, pántolással javítottunk.

Megelőző műtárgyvédellemmel kapcsolatos 2015. évi feladatok teljesülése

Az előző évekhez hasonlóan 2015-ben is folyamatos műtárgyvédelmi programunk a környezeti paraméterek mérésére és rögzítésére alkalmas műszerek beszerzése és karbantartása, a múzeum eszközparkjának fejlesztése a raktárakban és a kiállító terekben egyaránt. 2015-ben pályázati pénzt sem mérőműszer vásárlásra sem kalibráltatásra nem nyertünk, de a múzeum saját keretéből sikerült új mérőműszereket vásárolni, melyeket a Kassák Múzeum és a PIM kiállítási helyszínein helyeztünk el. A mérési eredményeket a táruk dolgozói és a múzeum restaurátora figyeli, az adatokat rendszeresen feldolgozzuk és ennek megfelelően igyekszünk tervszerűen fejleszteni a múzeum műtárgyvédelmi

eszközeit. A nyári beázások miatt több mobil párafaló gépet vásároltunk. A Jókai emlékházban elhelyezett mobil párafaló berendezés a kritikus nyári időszakokban biztosítani tudta az állományvédelmi szempontból megfelelő klimatikus viszonyokat, de az Ady emlékszobában a fűtési időszakban a kiegészítő párasító berendezés használat ellenére is problémát jelentett az alacsony páratartalom. A megelőző műtárgyvédelem szempontjából komoly előrelépést jelentett 2014-ben a központi hűtőrendszer elavult vezérlőrendszerének és kondenzátorainak cseréje és a központi párasító berendezés párasító hengereinek és alkatrészeinek cseréje, de a nyári időszakban ismét nem volt elegendő a központi klíma teljesítménye, amit több kiegészítő berendezéssel igyekeztünk korrigálni.

A múzeumi Adattárban szintén rendszeres a hőmérséklet és páratartalom mérés. Az időnként mérhető magasabb páratartalom értékeket alkalmanként mobil páraelszívó berendezéssel csökkentjük.

A raktárakban és kiállítótérekben a látható és UV fény mérése továbbra is digitális kézi műszerrel történik. A kiállítások során műtárgyvédelmi szempontból megfelelő világítóeszközök és fényvédő fóliák használatával maximális fényvédelemre törekszünk. Az ehhez szükséges anyagokat és berendezéseket (illetve ezek kalibráltatását) részben pályázati források felhasználásával tudtuk finanszírozni.

A múzeumi dokumentumokra kerülő bélyegzők, valamint a bejegyzésekhez használt íróeszközök használatánál arra törekszünk, hogy állományvédelmi szempontból megfelelőt használjunk. A táruk számára 2015-ben is műtárgyvédelmileg ajánlott „Trodar 200 PR” önfestékező bélyegzőket és festékeket, valamint archivális (savmentes, fény-és vízálló) tollakat szereztünk be. A feldolgozó munka során segédanyagként használt papírok savtartalmának gyors vizsgálatához több „Abbey pH pen” típusú tollat szereztünk be. A műanyag tokokra, csomagolóanyagokra történő jelzeteleshez speciális ceruzákat és tollakat vásároltunk.

A kártevő mentesítésben is lehetőség szerint mindig a megelőzésre törekszünk. A rágcsálók elleni vegyszeres védekezést nagyon célzottan, rendszeres ellenőrzés mellett alkalmazzuk és a múzeum egész területén veszélytelen, zárt dobozos kiszerelést használunk. Vegyszeres molyirtást egy alkalommal kellett végezni egy hagyatékából származó, erősen fertőzött szőnyeg esetében. Ezt kártevőirtó szakember és a múzeum restaurátora végezte el a műtárgyvédelmi előírások betartásával.

A múzeum műtárgyvédelmi tervében a megelőző műtárgyvédelmen túlmutató beavatkozásokat jelöljük aktív műtárgyvédelemként. Intézményünk gyakorlatában ez –megkülönböztetve a nagyobb beavatkozással járó restaurálástól - elsősorban a befogadás és tárolás, a megőrzés és a bemutatás körülményeinek javítását jelenti. Ennek alapján aktív állományvédelmi kezelésre szorulónak tartjuk az összes újonnan múzeumba kerülő tárgyat, dokumentumot. Raktárba kerülés előtti ellenőrzésük, adott esetben tisztításuk és fertőtlenítésük valamint megfelelő tárolóeszközbe helyezésük folyamatos műtárgyvédelmi feladat volt 2015-ben is.

Aktív állományvédelmi kezelésre szoruló tárgyak közé soroljuk a kiállításokra kiválasztott, előkészített tárgyakat, dokumentumokat. Ezek esetében a tisztítást és a kiállíthatóság biztosítását (kisebbit javítást), a kiállítási műtárgyvédelem megoldását (pl. fényvédő fólia felszerelése) értjük aktív állományvédelmen. Az aktív állományvédelemre szoruló tárgyak harmadik csoportját a gyűjtemény raktáraiban levő tárgyak/dokumentumok alkotják. A múzeum gyűjteményi állapotfelmérése folyamatos feladatot jelentett 2015-ben is. Az egyes gyűjteményegységek felmérését a tár gyűjteménykezelője és a múzeum restaurátora végzi folyamatosan. 2015-ben a könyvtári raktár állapotfelmérésében két gimnazista önkéntes is segítségünkre volt. A gyűjteményfelmérések alapján törekszünk arra, hogy minden raktárban számszerűen meg tudjuk határozni az aktív állományvédelmi kezelésre szoruló tárgyak számát. A múzeumi gyakorlatunk szerint a gyűjteményfelmérés során aktív állományvédelmi kezelésre szorulónak azt a tárgyat/dokumentumot ítéljük, amely nem megfelelő tárolóeszközben (pl. savas téka) vagy nem megfelelő módon (pl. összegyűrve) van elhelyezve, tisztításra vagy konzerváló kezelésre szorul.

2015-ben a Közgyűjtemények kollégiuma által „Állományvédelem/restaurálás, állományvédelmi eszközbeszerzés témában”, „Állományvédelmi műhelyek tevékenységéhez szükséges szakmai anyagok és eszközök beszerzésére” altémában kiírt pályázaton anyagvásárlásra nyert összegből több állományvédelmi tervünket meg tudtuk valósítani. A könyvtári raktár kötésvesztett vagy széteső kötésű kötetei számára két részletben összesen 700 db savmentes tárolóeszközt vásároltunk. A raktári rendnek megfelelően három különböző méretű, kemény táblájú, borított, savmentes papírral bélelt füles tékák készültek. A kötés nélküli, rossz állapotú folyóiratok számára borítatlan, extra nagy méretű, savmentes

papírral bélelt tékákat is készítettünk. A raktári állapotfelmérés során kijelölt kötetek illetve a könyvtári munka során elővett rossz állapotú könyvek és folyóiratok savmentes tékába helyezése az év második felétől folyamatosan tart. A rendezésben két gimnazista önkéntesünk is segít. A könyvtári raktárban elhelyezett kisnyomtatványok közül a digitalizálás céljából elővett összes gyászjelentést (1269 db) - előzetes tisztítás és szükség esetén javítás után- megfelelő új, savmentes tárolóeszközökben, savmentes, méretre hajtott palliumokban helyeztük el.

A Művészeti Tár Grafika raktára számára –szintén pályázati pénz felhasználásával- a fotóanyagok számára speciálisan fotótárolásra kifejlesztett (Photographic Activity Test-en megfelelt) tárolóeszközöket: félig áttetsző Filla fotótároló tasakokat, i-Safe polipropilén tasakokat, PAD papírtasakokat, 4 füles csomagolópapírokat és az üvegnegatívok tárolásához szükséges papírdobozokat vásárolnunk (összesen 2400 db). A leginkább veszélyeztetett üvegnegatívok (380 db) átcsomagolása az év második felében megtörtént, a többi fotó rendezése és átcsomagolása folyamatos. A művészeti tári raktári rendezés során a tár gyűjteménykezelője 120 veszélyeztetett grafikát nagy méretű savmentes palliumba, kb.300 grafikát filterpapírok közé csomagolt át.

A Kézirattár raktára számára – szintén pályázati pénzből- különböző (kis és fólió) méretű archivális papírokat és archivális selyempapírokat (1500 db) és i-Safe polipropilén tasakokat (100 db)vásároltunk. Ezeket feldolgozó munkájuk során a tár dolgozói használták a dokumentumok elválasztására, csomagolására illetve a kéziratban levő fotók, képeslapok megfelelő tárolására.

A Hangtár raktárába 2015-ben 115 savmentes papírral bélelt hangkazetta tároló doboz készült, ezzel a rendezési munka befejeződött, a tár összes kazettája és CD lemeze számára megfelelő tárolóeszközök állnak rendelkezésre.

A Kassák Múzeum raktára számára tervezett nagyméretű állományvédelmi palliumok készítése és a hagyatéki anyagok palliumozása sajnos idő-és forráshiány miatt elmaradt, a jövő év feladata lesz.

A sátorlajújhelyi Kazinczy Múzeumba állományvédelmi céllal tervezett eszközbeszerzések (mérőeszközök, fiókos tárolószekrény) szintén forráshiány miatt elmaradtak.

A széphalmi Magyar Nyelv Múzeumában 2015-ös tervünkben a Kazinczy mauzóleumban őrzött kötetek aktív állományvédelmi kezelését jelöltük meg. A nyár folyamán megtörtént a mauzóleum teljes könyvanyagának (160 kötet) állapotfelmérése és leírása, a kötetek tisztítása és szükség esetén konzerváló kezelése, javítása. A rossz megtartású kötetek, folyóiratok számára savmentes tárolóeszköz készült, a kötetek elhelyezésén alátámasztással, pántolással javítottunk.

A kiállítások megelőző műtárgyvédelmi feladatainak elvégzése 2015-ben is folyamatos volt. Ennek során az összes aktuális kiállítás és emlékhely állományvédelmi munkái: környezeti paraméterek mérése, klimatizálás, fényvédelem, fényvédő fóliák kihelyezése, installációk készítése-és bontása, csomagolás, stb. folyamatosan történtek az év során. A kiállításokon a megfelelő klimatikus értékek biztosítása a legnagyobb feladat, mert a múzeum központi klímarendszere önmagában sokszor nem elegendő, kiegészítő berendezések nélkül a hőmérséklet-és relatív páratartalom értékek nem mindig tarthatók a megengedhető szinten.

Továbbra is folyamatosan részt vettünk a múzeumi állományvédelmi programokban és ezek megszervezésében. 2015-ben ismét a Petőfi Irodalmi Múzeum adott helyet az éves állományvédelmi konferenciának, mely ez évben a légszennyező anyagok kiszűrésének lehetőségeivel foglalkozott.

A megelőző műtárgyvédelmi tervek között szerepelt önkéntesek és gyakornokok bevonása a restaurátor műhely megelőző műtárgyvédelmi munkáiba. A gimnáziumi önkéntes munka keretében is jelentkezett hozzánk két segítő, akik szintén a műtárgyvédelmi célú rendezésekben, állapotfelmérésekben, tékázásban vettek részt heti egy alkalommal.

Nagyon fontosnak tartjuk a megelőző műtárgyvédelem szempontjainak beépítését az oktatásba, gyermekfoglalkozásokba, ezért az év folyamán rendszeresen tartottunk olyan foglalkozásokat, ahol a gyerekek és felnőtt érdeklődők megismerkedhettek a múzeumi restaurálási munkákkal, műtárgyvédelmi teendőkkel. A Múzeumok Majálisán a múzeum aktuális kiállításához kapcsolódó foglalkozásokat tartottunk. A Múzeumok Őszi Fesztiválja keretében a széphalmi Nyelvmúzeumban tartottunk könyvkötés-mesterség bemutatót és foglalkozást kisiskolásoknak és felnőtt érdeklődőknek. Az év során többször voltak gyerekek szóló műhelyfoglalkozások (múzeumi táborok, Két egér tábor) és a múzeumpedagógusokkal közösen is tartottunk könyvkészítő foglalkozást a Szent István Gimnázium tanulóinak.

Tisztítással, konzerválással, restaurálással kapcsolatos 2015. évi feladatok teljesülése

2015-ben is folyamatos volt az állományban levő raktári anyag javítása-restaurálása, másrészt az újonnan (hagyatékból, vásárlásból, ajándék útján, stb.) bekerülő anyagok ellenőrzése, adott esetben elkülönítése, fertőtlenítése és fertőtlenítés utáni tisztítása.

A Kézirattár számára folyamatos feladat volt az újonnan bekerülő kéziratok és dokumentumok állományvédelmi szempontból történő ellenőrzése és tisztítása. Az ellenőrzés során penészfertőzőttnék látszó anyagokról minden esetben mintát vettünk és a BFL központi laboratóriumában az ellenőrző vizsgálatot elvégeztettük. Egy esetben találtunk valóban aktív penészfertőzést. Ezt a 12 ládányi iratot az ÁNTSZ –ben fertőtlenítettük. Az ellenőrzésre beérkező vagy korábban fertőtlenített anyagok közül ez évben is több ládányi, (kb.2000 fólió) száraz tisztítása történt meg. Hasonlóan folyamatos feladat a kiállítások előkészítése során elővett kéziratok, személyi dokumentumok tisztítása, konzerválása, szükség esetén restaurálása is. A különösen veszélyeztetett kéziratokról tisztítás és restaurálás után kiállítási célra műtárgymásolat készült. Folytatódott a Jókai kéziratok teljes, minden fólióra kiterjedő konzerválásának/restaurálásának programja is. Ez évben összesen kb. 850 fólió restaurálása történt meg. A restaurált kéziratokról elektronikusan tárolt restaurálási adatlapok készülnek.

A Művészeti Tár részére a raktárrendezés és a kiállítások előkészítése során elővett szennyezett vagy sérült tárgyainak (grafikák, fotók, relikviák) tisztítása, konzerválása illetve szükség esetén restaurálása (35 db) történt meg.

A Kassák Múzeumban a Képzőművészeti Egyetem hallgatóival közösen tervezett plakátrestaurálás idén sajnos nem valósult meg. A kiállítási előkészítés és a digitalizálási munkák során elővett kiadványok, kisebb grafikák tisztítása és javítása történt meg (17 db).

A könyvtár gyűjteményéből 2015-ben is folyamatos feladatot jelentett az újonnan beérkezett anyagok ellenőrzése, tisztítása, szükség esetén konzerváló javítása. Folyamatos feladat a feldolgozásra kerülő vagy kölcsönzés során elővett kötetek tisztítása, szükség szerint restaurálása és a kiállítási előkészítés során elővett kötetek konzerválása, restaurálása. (245 db) A restaurált kötetekről elektronikusan tárolt restaurálási dokumentáció készült. Folytatódott a könyvborítók digitalizálásának programja is, a szkennelésre való előkészítés során a borítók kihajtogatása, préselése történt és szükség esetén tisztításra, javításra került sor. szintén digitalizálás miatt vált szükségessé a könyvtári gyűjtemény összes gyászjelentésének (1269 db) tisztítása és szükség esetén konzerváló javítása, restaurálása (kb.550-600 db). A digitalizálás és rendezés után a gyászjelentések savmentes tékában és dobozokban lettek elhelyezve. A tervek szerint folyamatos volt a hírlap-és folyóiratkötés. 2015-ben 240 db folyóirat és 44 kötet hírlap bekötésére került sor. Egyéb köteteseti munkák során 18 kötet leltárkönyv, kb.20 db vendégkönyv és oklevéltartó készült el. A kisebb köteteseti feladatok (vágás, spirálozás, laminálás, doboz-, tok-ill. oklevél készítés) elvégzése szintén a folyamatos munkát jelentett egész évben. A restaurátor műhely feladatai közé tartozik a kiállítások műtárgyvédelmi feladatainak elvégzése is. Ennek során az összes 2015-ben nyíló kiállítás és emlékhely állományvédelmi munkái (környezeti paraméterek mérése, klimatizálás, fényvédelem, fényvédő fóliák kihelyezése, installációk készítése, stb.) és adott esetben a restaurálási munkák is folyamatosan tartottak az év során. Jelentős mennyiségű (kb 200-250 db) kiállítási segédanyag : fóliázott, spirálozott lap, lapozó, műtárgymásolat, makett könyv, kiállítási installáció, stb. is készült. A működő kiállítások anyagának javítása (ruhák, bábúk, bútorok, feliratok, stb.) is folyamatos volt az év során.

Tisztított, konzervált, állományvédelmi kezelésben részesült tárgyak száma (tétel, db, példány, stb.)

Kézirattárnak: 2000 db

Műv. Tárnak: 480 db

Könyvtárnak :

fertőtlenítés: teljes állomány

megelőző állományvédelem kb.1500 db

tisztítás, konzerválás: 800 db

könyv-és folyóiratkötés: 320 db

Nyelvmúzeumnak: 160 db

Restaurált tárgyak száma (tétel, db, példány, stb.)

Kézirattárnak: 830 db

Könyvtárnak : 245 db

Műv tárnak: 33 db

Kassáknak: 17 db